

- / M. Yu. Braychevskyy // Arkheolohiya. – 1990. – № 3. – С. 95–100.
6. Videyko M. Yu. Kolomyyshchyna I / M. Yu. Videyko // Entsiklopediya trypil'skoyi tsyvilizatsiyi : [u 2 t.] / holova redkol. L. M. Novokhat'ko ; holov. red. M. Yu. Videyko. – K., 2004. – T. 2. – S. 237–240.
7. Videyko M. Yu. Horods'k / M. Yu. Videyko // Entsiklopediya trypil'skoyi tsyvilizatsiyi : [u 2 t.] / holova redkol. L. M. Novokhat'ko ; holov. red. M. Yu. Videyko. – K., 2004. – T. 2. – S. 127–128.
8. Kleyn L. S. Fenomen sovetskoy arkheolohyy / L. S. Kleyn. – SPb. : Farn, 1993. – 128 s.
9. Kleyn L. S. Trudnobyty' Kleynom : Avtobyohrafiyav monolohakh y dialohakh / L. S. Kleyn. – SPb. : Nestor-Ystoriya, 2010. – 722 s.
10. Lebedev H. S. Ystoriya otechestvennoy arkheolohyy. 1700–1917 hh. / H. S. Lebedev. – SPb. : Yzd-tvo Sankt-Peterburh. un-ta, 1992. – 464 s.
11. Makhno Ye. Podvyzhyk nauky. Zisposhadivpro Viktora Platonovycha Petrova / Ye. Makhno // Ukrayins'ka biohrafistyka : zb. nauk. pr. / NAN Ukrayiny, Nats. b-kaUkrayinyim. V. I. Vernads'koho, In-tbiohr. doslidzh. ; redkol. : V. I. Popyk (vidp. red.) [tain.]. – K., 2008. – Vyp. 4. – S. 366–371.
12. Petrov V. P. Metody vyznachennya mohylsarmat'skoho periodu (notatky, zamitkytain.), b/d. Avtohrاف / Tsentral'nyy derzhavnyy arkhiv-muzej literatury ta mystetstv Ukrayiny (m. Kyuyiv) (TsDAMLUMU). – F. 243. – Op. 1. – Spr. 123. – 200 ark.
13. Petrov V. P. Lovets'ki hryshcha u hilyakiv (notatky, zamitky, rozdumy ta in.), b/d. Avtohrاف / TsDAMLUMU. – F. 243. – Op. 1. – Spr. 122. – 142 ark.
14. Petrov V. P. Fr. Enhel's pro rodovyy lad u davnikh hermantsiv. Monohrafichne doslidzhennya / V. P. Petrov // Naukovi zapysky Instytutu istoriyi material'noyi kul'tury. – K., 1935. – Kn. 3/4. – S. 19–73.
15. Petrov V. P. Shchodennyk rozkopok u s. Horods'kuna Korostyshivshchyni // NAIANANU. – F. IIMK / Polis'ka ekspedytsiya 1936 r. – Spr. 2. – 38 ark.
16. Petrov V. P. Poselennyav Horods'ku (Rozvidkovi rozkopky 1936 r.) / V. P. Petrov // Trypol'skaya kul'tura. – K., 1940. – T. 1. – S. 339–379.
17. Petrov V. P. Shchodennyky rozkopiv “trypil'skoyi kul'tury” vs. Khalep"ye Kyuyiv'skoyi oblasti – 2 zosh. olivsem, ukr. mov, 1937 r., 174 ark. Kreslennyky na melimetrovtsi riznoho rozmiru // NAIANANU. – F. IIMK / Trypil'ska ekspedytsiya (1934–1936 rr.). – Spr. 172. – 7 ark.
18. Petrov V. P. Shchodennyk rozkopivs. Khalep"ye, Obukhiv'skoho r-nu 9.VII–24. VII. 1939 r. Avtohrافukr. Movoyuolivts., 1939 // NAIANANU. – F. IA / Trypil'ska ekspedytsiya. – Spr. 23. – Ark. 1–25. 16,5 x 20,5.
19. Petrov V. P. Shchodennyk rozkopiv v s. Khalep"ye. Uch. Kolomyyshchyna. Dilyanka № 17. 1938 r. Rukop. olivsem, ukr. mov., 1938, 66 ark. – Kreslennyky na milimetr // NAIANANU. F. IA / Trypil'ska ekspedytsiya. – Spr. 354a. – 3 ark.
20. Petrov V. Rasova teoriya na posluhakh hermants'koho fashyzmu / V. Petrov // Naukovizapysky Instytutu istoriyi material'noyi kul'tury. – K. : VUAN, 1934. – Kn. 2. – S. 49–71.
21. Petrov V. Hotyna Ukrayini ta kul'tura poliv pokhovan' / V. Petrov // Ukrayins'kyyzaviv. – Kh., 1942. – Chys. 1. – S. 61–65.
22. Tolochko P.P. Viktor Petrov – doslidnyk ukrajins'koho etnogenezu / P. P. Tolochko // Petrov V. Pokhodzhennya ukrajins'koho narodu. – K. : MP “Feniks”, 1992. – S. 3–8.
23. Blume E. Diegermanischen Stämmeunddie Kulturenzwischen Oderund Passargezurromischen Kaiserzeit / E. Blume. – Würzburg, 1912. – 213 s.
24. Kossinna G. Das Weichsellend, ein uralter Heimat boden der Germanen / G. Kossinna. – Danzig, 1919. – 155 s.
25. Kossinna G. Germanische Kultur im Jahrtausend nach Chr.Geburt / G. Kossinna // Mannus Bibliothek. – 1932. – S. 40–54.
26. Reinecke P. Aus der russischen Literatur Gräberfelder vom Ende der La Tene Zeit und aus der jüngeren römischen Kaiserzeit im Gouvernement Kiev / P. Reinecke // Meinzer Zeitschrift. – 1906. – № 1. – S. 42–50.
27. Stampfus R. Germanen in der Ukraine // Germanen-Erbe. Monatschrift für Deutsche Vorgeschichte / R. Stampfus. – Posen. 1942. – Heft 9/10. – S. 130–140.
28. Tackenberg K. Bastarnen / K. Tackenberg // Volk und Rasse. – 1929. – № 4. – S. 232–244.
29. Tackenberg K. Zu den Funden von Lukaschewka im Bezirk Kischenew Moldau-Republik / K. Tackenberg // Alt-Thuringen Jahreschrift des Museums für Ur- Frühgeschichte Thuringens. –

1962/1963. – Bd. 6. – S. 423–424.

*Andreyev V., Doctor of Historical Sciences, Professor, Head of the Chair of World History and Historiography, Kherson State University (Ukraine, Kherson) avnskif@yandex.ru*

#### **Viktor Petrov and his work at the Institute for History of Material Culture of the Academy of Sciences the Ukrainian SSR (1930 s.)**

*The author investigates the unknown pages of intellectual biographies of prominent Ukrainian scientist, humanist and writer Viktor Petrov (V. Domontovych). The article highlights the contribution of scientists in the theory and practice of national archeology – studying Trypillia, Zarubintsy and Slavic archaeological culture, on the history of primitive and medieval and other. It is proved that V. Petrov came in archeology due to reorganization processes, covering Soviet science in the late 1920s – early 1930s, not in search of safer areas as most of his biographers say. The beginning of the 1930s was marked by ideological and organizational transformations of the Soviet Human Sciences. Common with all Soviet scientists V. Petrov tried to study the Marxist-Leninist methodology and applied it in his research. As a result of the change process, which covered Soviet science, V. Petrov started his activities in the field of archeology, it opened for him the new opportunities and prospects. He was not the only theoretical scientist, but also the gifted scientist-practitioner and he made a significant contribution to the pre-war archeology.*

**Keywords:** V. Petrov, intellectual biography, archaeological studies, Marxism, “yafeychna Theory”, Institute of History of Material Culture.

*Андреев В. Н., доктор исторических наук, профессор, заведующий кафедрой всемирной истории и историографии, Херсонский государственный университет (Украина, Херсон), avnskif@yandex.ru*

#### **Виктор Петров и его деятельность в Институте истории материальной культуры ВУАН (1930-е гг.)**

*Автор исследовал малоизвестные страницы интеллектуальной биографии выдающегося украинского ученого-гуманитария и писателя Виктора Петрова (В. Домонтовича). В статье освещен его вклад в теорию и практику отечественной археологии – изучение трипольской, зарубинецкой и черняховской археологических культур, вопросы истории первобытного общества, средневековья и др. Доказано, что В. Петров пришел в археологию вследствие реорганизационных процессов, которые охватили советскую науку в конце 1920-х – первой половине 1930-х гг., а не в результате поиска безопасной сферы деятельности, как считает большинство его биографов. В. Петров сделал существенный вклад в изучение памятников трипольской археологической культуры. Ученый одним из первых обратил внимание на трипольские протогорода, выделил и интерпретировал позднетрипольские памятники так называемого “городского типа”. Ученый как руководитель сектора славяно-русской археологии Института археологии АН УССР впервые в истории отечественной археологии стал автором идеи и инициатором проекта создания коллектива исследователей зарубинецкой и черняховской археологических культур.*

**Ключевые слова:** В. Петров, интеллектуальная биография, археологические исследования, марксизм, “яфетическая теория”, Институт истории материальной культуры ВУАН.

\* \* \*

УДК 001.891+632: 378.12(Укр)

**Нижник С. В.**

директор наукової бібліотеки,  
Уманський національний університет садівництва  
(Україна, Умань), cvetn@meta.ua

#### **ВПЛИВ ПРОФЕСОРА Т. Д. СТРАХОВА НА ФОРМУВАННЯ НАУКОВОГО СВІТОГЛЯДУ ТА СТАНОВЛЕННЯ В. Ф. ПЕРЕСІПКИНА ЯК ВЧЕНОГО**

*Автором висвітлено процес становлення наукового світогляду видатного ученого-фітопатолога, академіка УААН, члена-кореспондента ВАСТНП, доктора біологічних наук, професора Володимира Федоровича Пересіпкина. Метою даного дослідження є вивчення початкового етапу наукової і дослідницької діяльності, внесок ученого у розвиток фітопатології та виявлено вплив професора Т. Д. Страхова на встановлення відомого вченого в галузі захисту рослин.*

*Дослідження ґрунтується на використанні комплексу загальнонаукових, структурно-функціональних та історичних методів, а також широкої додержельної бази.*

**Ключові слова:** Володимир Федорович Пересіпкин, Т. Д. Страхов, захист рослин, фітопатологія, Харківський сільськогосподарський інститут.

Становлення української держави сприяло переосмисленню її історичних подій, відкриттю багатьох імен, фактів, які тривалий час залишалися поза

увагою вчених або отримали неповну чи необ'єктивну оцінку. Персоналізація української історії дає змогу визначити етапи розвитку наукових напрямів, надає вітчизняній історії науки і техніки портретну конкретику, у сукупності визначає актуальність поставленої проблеми. Не випадково спостерігається тенденція інтересу до історичного розвитку науки, до наукової діяльності особистостей, що працювали у минулому. Об'єктивне відтворення процесів становлення та розвитку вітчизняної науки б неповним без визначення внеску наукових здобутків академіка Володимира Федоровича Пересипкіна.

Попередніми дослідниками відтворено окремі аспекти наукової діяльності В. Ф. Пересипкіна, узагальнено деякі наукові напрями. Однак, до цього часу не було окремого дослідження, присвяченого персоналії вченого, зокрема, впливу професора Т. Д. Страхова на формування наукового світогляду та становлення В. Ф. Пересипкіна як ученого. Лише частково ця тема була порушена в деяких публікаціях науковцями, зокрема М. М. Кирик [3], О. А. Дереча, В. А. Санін, Л. О. Крочкова [2]. У біобібліографічному покажчику з нагоди 85-річчя від дня народження ученого в серії "Академіки Української академії аграрних наук" [7]; у спогадах його учнів, колег [4] є згадка про початкові етапи наукової і дослідницької діяльності відомого вченого в галузі захисту рослин В. Ф. Пересипкіна.

Автором використано історичні, загальнонаукові (аналіз, синтез, типологізація), історичний та джерелознавчий методи. Методологія дослідження ґрунтується на застосуванні системно-історичного підходу.

Досліджуючи постать академіка В. Ф. Пересипкіна не можливо обминути увагою "харківський період" діяльності, коли відбувалося формування його наукового світогляду та становлення як вченого-дослідника. З вищезазначеного, метою роботи є всебічне дослідження об'єктивних і суб'єктивних чинників, які вплинули на вибір фаху, наукового шляху та формування особистості майбутнього доктора біологічних наук, професора, академіка УААН Володимира Федоровича Пересипкіна. Також висвітлити вплив професора Т. Д. Страхова на встановлення відомого вченого в галузі захисту рослин. Відповідно до поставленої мети визначено наступні завдання: на основі архівних та опублікованих матеріалів дослідити вплив професора Т. Д. Страхова на формування наукового світогляду та становлення В. Ф. Пересипкіна як ученого в галузі захисту рослин, висвітлити здобутки, оцінити його внесок у розвиток сільськогосподарської дослідної справи, з'ясувати маловідомі сторінки життєвого та наукового шляху вченого, його внесок у розвиток фітопатології.

Володимир Пересипкін змалечку навчився шанувати хліборобську працю, був вихований в кращих традиціях минулих поколінь і успадкував від батьків любов до рідної землі й науки.

У 1929 році закінчив Панютинську семирічну школу, згідно з оригінальною і прогресивною Скрипниковою системою освіти в Україні. Протягом 1929–1932 рр. навчався Володимир Пересипкін в

Олексіївському агрономічному технікумі, який закінчив з відзнакою.

Закріплюючи теоретичні знання отримані в технікумі В. Ф. Пересипкін з березня 1932 року працював агрономом Чапаївського бурякорядгоспу, а травень – листопад цього ж року – агроном Дубровського конезаводу № 62 Миргородського району Полтавської області.

Постійна тяга до фундаментальних знань агрономії, особливо з сільськогосподарської фітопатології, неминуче приводять молодого агронома за парти Харківського сільськогосподарського інституту (1932), на факультет захисту рослин, який закінчив у 1936 р., що підтверджує диплом з відзнакою.

Не випадково майбутній учений вибрав даний вуз, адже це був єдиний в Союзі того часу інститут з відповідним факультетом (відкритий у 1932 р). Деканом факультету захисту рослин був призначений професор Т. Д. Страхов. Перший набір на 1-й курс склав 75 осіб (три групи по 25 чоловік). Однак при відкритті факультету був відразу ж освічений і 2-й курс (24 особи), сформований з студентів 2-го курсу агрономічного факультету, які побажали спеціалізуватися по захисту рослин [1, с. 49].

Під час навчання в інституті доля робить подарунок майбутньому вченому – знайомить із Т. Д. Страховим, який надалі стає вчителем, наставником, консультантом, нарешті другом. Адже Тимофій Данилович був багатогранною непересічною особистістю, який блискуче володів теорією і практичними навичками.

Викладаючи курс "фітопатології" в Харківському університеті й володіючи безцінним досвідом професор Т. Д. Страхов вмilo поєднував теорію з практикою. Глибоко і багатогранно вивчаючи агротехнічні прийоми, їх вплив на оздоровлення рослин, Т. Д. Страхов сформулював нову теоретичну концепцію, яка була прийнята на озброєння фітопатології нашої країни. В її основі лежало положення про динамічність патологічного процесу, що залежить від сукупності властивостей паразитів, що живлять рослини, і від факторів навколишнього середовища, що впливають на ці властивості. Найважливішим висновком з наведеного теоретичного становища стало те, що змінюючи умови середовища, наприклад, вміст поживних речовин у ґрунті, густоту або глибину посіву та ін. Можна впливати на перебіг патологічного процесу. Звідси – особлива увага до агротехнічних прийомів, за допомогою яких можна змінювати болезнеустойчивість рослин і впливати на фітосанітарний стан посівів.

Дані дослідження не залишались без уваги як студентів, серед яких був і В. Ф. Пересипкін, так і відомого радянського фітопатолога Н. А. Наумова, який написав з цього приводу: "Хвороба, а не збудник починає набувати домінуюче значення в дослідницьких роботах і такий перелом в основних концепціях фітопатологів знаменує створення нової фітопатології" [1]. Велику увагу Т. Д. Страхов приділяв хворобостійкості сортів. Він розробив комбіновану шкалу, що дозволяє враховувати як ступінь ураженості, так і ступінь стійкості пшениці до бурої листкової іржі. Ця шкала і тепер широко використовується в роботах

по імунітету рослин. У 20–і роки Т. Д. Страхов поклав початок гістолого–фізіологічним дослідженням взаємовідносин рослин з фітопатогенними мікроорганізмами. В результаті учений сформулював теорію фізіологічного імунітету рослин – теорію дегенерації збудників хвороб в тканинах живлять рослин, яка відкрила нові підходи до вивчення взаємин патогенів з рослинами.

На думку фітопатолога Т. Д. Страхова, студент повинен отримати знання, достатні не тільки для правильної діагностики найбільш поширених захворювань, а й насамперед для прийняття заходів боротьби із ними. Для цього він повинен знати причини виникнення захворювання і ті вимоги, які пред'являє збудник до умов навколишнього середовища [8].

Володимир Федорович Пересипкін, під керівництвом професора Т. Д. Страхова, самостійно проводив досліди, ретельно виконував необхідні спостереження і обліки виключно у вільний від основних занять час.

Так, після успішного закінчення Харківського сільськогосподарського інституту Володимир Пересипкін був прийнятий на посаду молодшого співробітника, а потім асистента кафедри фітопатології, деканом якого був, як уже зазначалося, Т. Д. Страхов [6, с. 13].

Жага до знань і пізнання нового, усвідомлюючи важливість даної науки, яка вивчає як хвору рослину так і патологічний процес з ознаками хвороби за якими хвора рослина відрізняється від здорової; відшукує причину появи захворювання; вивчає закономірності появи та розповсюдження хвороб; знаходить шляхи швидкого та економічно вигідного подолання виникнення захворювань та лікування пошкоджених рослин не полишали молодого й допитливого студента. Тому Володимир Пересипкін не роздумуючи приймає рішення продовжити навчання в аспірантурі Харківського сільськогосподарського інституту та продовжує працювати асистентом на кафедрі фітопатології. Саме тут Т. Д. Страховим були закладені нові теоретичні основи для розробки хімічних засобів захисту рослин від хвороб, запропоновано новий принцип використання пестицидів – “десорбційно–газовий метод”. Продовжуючи дослідження даного методу свого наставника та під його керівництвом у період 1936–1940 рр. Володимир Пересипкін займався дослідженням і розробкою питання про можливість використання десорбційно–газового методу для дезинфекції насіння льону. Результатом даного дослідження був захист кандидатської дисертації та отримання диплома кандидата наук [6, с. 7]. На той час молодому вченому виповнюється тільки 26 років.

В 1956 р. В. Пересипкін захистив докторську дисертацію на тему “Бактериальная гниль озимого рапса, условия ее возникновения и мероприятия по повышению устойчивости растений к заболеванию”. Науковим консультантом був відомий фітопатолог, заслужений діяч науки УРСР, член–кореспондент АН УРСР, професор Д. Т. Страхов.

Володимир Федорович Пересипкін гідний учень свого вчителя. Про що свідчать його здобутки у науковій та педагогічній діяльності. Зокрема, його наукова школа почала діяти з 1963 р. Напрямок її

роботи було вивчення хвороб сільськогосподарських культур, створення вихідних форм пшениці озимої і ріпаку з подальшим їх використанням у селекційному процесі як джерел стійкості, розробка комплексних систем захисту рослин.

У фітопатологічних дослідженнях професор В. Ф. Пересипкін спільно зі своїми учнями підтвердив можливість існування фітопатогенних бактерій у фільтруючій формі [7] і з'ясував їх регенерації у візуальній формі, розпочав роботу з вивчення імунітету культурних рослин. Пересипкін В. Ф. багато зробив у галузі імунітету рослин. Зокрема, створено сорти рослин з підвищеною стійкістю проти хвороб. До вітчизняної наукової скарбниці ввійшли такі досягнення: 7 сортів ріпаку озимого та 6 ярого, 2 сорти пшениці озимої, які були районовані в Україні та країнах СНД. Під його керівництвом розроблені і широко впроваджені у виробництво комплексні системи захисту основних сільськогосподарських культур від шкідливих організмів. За участь в циклі робіт “Розробка методів експериментального одержання та практичного використання індукованих мутацій у рослин” В. Ф. Пересипкін був удостоєний лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки (1982 р.) і премії Ради Міністрів СРСР (1989 р.) [6, с. 18], а також звання та гранту Соросівського професора (1994 р.).

Куди б не вела доля службовими сходами, В. Ф. Пересипкін практично ніколи не відходив від творчої і дослідницької, викладацької роботи на кафедрі фітопатології українських вузів. Самостійно і в співавторстві з ним було опубліковано 500 наукових праць.

Серед них 28 книг, ряд монографій, довідників із захисту рослин, в тому числі такі навчальні посібники – “Хвороби сільськогосподарських культур”, “Сільськогосподарська фітопатологія”, “Атлас хвороб польових культур”, “Хвороби зернових культур”. У публікаціях описуються практично всі основні хвороби рослин польових культур і багаторічних насаджень в Україні.

Активно працював в редакційних колективах різних видавництв: “Вісник сільськогосподарських наук”, “Захист рослин” та багато інших, а так брав участь в роботі міжнародних, всесоюзних і республіканських наукових форумах по захисту рослин.

Досліджені архівні фонди Харківського обласного архіву, історичних нарисів Харківського сільськогосподарського інституту й історико–бібліографічної літератури стосовно життя і творчості академіка В. Ф. Пересипкіна, дозволило дійти висновку, що професор Т. Д. Страхова відіграв найвизначнішу роль у формуванні наукового світогляду і становлення В. Ф. Пересипкіна як висококваліфікованого вченого–дослідника. Вміння розгледіти майбутній талант і педагогічний хист передалося й Володимирі Федоровичу, що дало йому можливість виховати цілу плеяду науковців і дослідників в галузі захисту рослин та фітопатології в Україні, а численні авторські свідоцтва, монографії, сотні наукових праць, стали своєрідним звітом великої науково–дослідницької роботи в галузі захисту рослин, а нагороди та відзнаки

свідчать про її визнання широкою науковою громадкістю та державою.

#### Список використаних джерел

1. Васильев В. П. История защиты растений от вредителей и болезней в Украине / В. П. Васильев, М. П. Лессовой. – К. : Аграрная наука, 1996. – 132 с.
2. Дереча О. А. Спогади про шановну, рідну людину, академіка Володимира Федоровича Пересипкіна / О. А. Дереча, В. А. Санін, Л. О. Крючкова // Фітопатологія: сучасність та майбутнє: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 100-річчю з дня народження В. Ф. Пересипкіна (16–18 жовтня, м. Київ). – К., 2014. – С. 10–12.
3. Кирик М. М. Академік Пересипкін В. Ф. – видатний вчений, організатор науки, педагог / М. М. Кирик // Фітопатологія: сучасність та майбутнє: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 100-річчю з дня народження В. Ф. Пересипкіна (16–18 жовтня, м. Київ). – К., 2014. – С. 8–10.
4. Кирик М. М. Кафедра фітопатології ім. акад. В. Ф. Пересипкіна. Історія та сучасність / М. М. Кирик, М. Й. Піковський. – К. : Вид. центр НАУ, 2008. – 23 с.
5. Німчук В. В. Проблеми українського правопису ХХ – початку ХХІ ст. / В. В. Німчук. – К., 2002. – С. 22.
6. Пересипкін Володимир Федорович: біобібліогр. покажч. наук. праць за 1938 – 1998 роки / УААН Центр. наук. с.-г. б-ка, Нац. аграр. ун-т; упоряд.: Т. Ф. Дерлеменко, Д. В. Устиновський, Л. А. Кириленко. – К. : Аграрна наука, 1999. – 88 с.; порт. – (Біобібліог. сер. “Академіки Української академії аграрних наук”).
7. Пересыпкин В. Ф.: [Биограф. справка] // Сельскохозяйственная биология. – 1985. – № 6. – С. 26.
8. Пересыпкин В. Ф. К 100-летию со дня рождения Т. Д. Страхова / В. Ф. Пересыпкин, И. В. Гречко, В. Н. Понировский // Вестн. с.-х. науки. – 1990. – № 12. – С. 147–148.
9. Учені вузів Української РСР : довідник / уклад. В. М. Попов та ін. – К., 1968. – 516 с.

#### References

1. Vasil'ev V. P. Istorija zashhity rastenij ot vreditel'ej i bolezn'ej v Ukraine / V. P. Vasil'ev, M. P. Lessovoj. – K. : Agrarnaja nauka, 1996. – 132 s.
2. Derecha O. A. Spogady pro shanovnu, ridnu ljudynu, akademika Volodymyra Fedorovycha Peresyppkina / O. A. Derecha, V. A. Sanin, L. O. Krjuchkova // Fitopatologija: suchasnist' ta majbutnje: materialy vseukrai'ns'koi' naukovopraktychnoi' konferencii', prysvjachenoi' 100-richchja z dnja narodzhennja V. F. Peresyppkina (16–18 zhovt'nja, m. Kyi'v). – K., 2014. – S. 10–12.
3. Kyryk M. M. Akademik Peresyppkin V. F. – vydatnyj vchenyj, organizator nauky, pedagog / M. M. Kyryk // Fitopatologija: suchasnist' ta majbutnje: materialy vseukrai'ns'koi' naukovopraktychnoi' konferencii', prysvjachenoi' 100-richchja z dnja narodzhennja V. F. Peresyppkina (16–18 zhovt'nja, m. Kyi'v). – K., 2014. – S. 8–10.
4. Kyryk M. M. Kafedra fitopatologii' im. akad. V. F. Peresyppkina. Istorija ta suchasnist' / M. M. Kyryk, M. J. Pikov's'kyj. – K. : Vyd. centr NAU, 2008. – 23 s.
5. Nimchuk V. V. Problemy ukrai'ns'kogo pravopysu XX – pochatku XXI st. / V. V. Nimchuk. – K., 2002. – S. 22.
6. Peresyppkin Volodymyr Fedorovyč: biobibliogr. pokazhch. nauk. prac' za 1938 – 1998 roky / UAAN Centr. nauk. s.-g. b-ka, Nac. agrar. un-t; uporjad.: T. F. Derlemenko, D. V. Ustynov's'kyj, L. A. Kyrylenko. – K. : Agrarna nauka, 1999. – 88 s.; port. – (Biobibliog. ser. “Akademiky Ukrai'ns'koi' akademii' agrarnyh nauk”).
7. Peresyppkin V. F.: [Biograf. spravka] // Sel'skohozejstvennaja biologija. – 1985. – № 6. – S. 26.
8. Peresyppkin V. F. K 100-letiju so dnja rozhdenija T. D. Strahova / V. F. Peresyppkin, I. V. Grechko, V. N. Ponirovskij // Vestn. s.-h. nauki. – 1990. – № 12. – S. 147–148.
9. Ucheni vuziv Ukrai'ns'koi' RSR: dovidnyk / uklad. V. M. Popov ta in. – K., 1968. – 516 s.

*Nyzhnyk S. V., director of the Research Library Uman National University of Horticulture (Ukraine, Uman), cvetn@meta.ua*

#### Effect of Professor T. D. Strakhov for the formation of a scientific outlook and establishment of V. F. Peresyppkin as a scientist

*The author highlights the process of becoming a scientific outlook plant pathologist outstanding scientist, academician of Agrarian Sciences, corresponding member of Academy of Agricultural Sciences, Doctor of Biological Sciences, Professor Vladimir Fedorovich Peresyppkin. The purpose of this study is to examine the initial phase of scientific and research activities, scientific contribution to the development of plant pathology and the effects of Professor T. D. Strakhov for installation renowned scientist in the field of plant protection.*

*The study is based on the use of complex general, structural-functional and historical methods and wide sources.*

**Keywords:** Vladimir Fedorovich Peresyppkin, T. D. Strakhov, plant protection, plant pathology, Kharkov Agricultural Institute.

*Нижник С. В., директор научной библиотеки, Уманский национальный университет садоводства (Украина, Умань), cvetn@meta.ua*

#### Влияние профессора Т. Д. Страхова на формирование научного мировоззрения и становления В. Ф. Пересыпкина как ученого

*Автором освещен процесс становления научного мировоззрения выдающегося ученого-фитопатолога, академика УААН, член-корреспондент ВАСХНИЛ, доктора биологических наук, профессора Владимира Федоровича Пересыпкина. Целью данного исследования является изучение начального этапа научной и исследовательской деятельности, вклад ученого в развитие фитопатологии и выявлено влияние профессора Т. Д. Страхова на установление известного ученого в области защиты растений.*

*Исследование основывается на использовании комплекса общенаучных, структурно-функциональных и исторических методов, а также широкой источниковой базы.*

**Ключевые слова:** Владимир Федорович Пересыпкин, Т. Д. Страхов, защита растений, фитопатология, Харьковский сельскохозяйственный институт.

\* \* \*

УДК 930.085:664.1(470+571+477)

**Тарабрін О. Є.**

доктор сільськогосподарських наук, професор,  
Національна наукова сільськогосподарська  
бібліотека НААН  
(Україна, Київ), aetar@ukr.net

#### ЖИТТЯ І НАУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРОФЕСОРА Б. А. ПАНШИНА В ІСТОРИЧНОМУ І СОЦІАЛЬНОМУ ВИМІРІ

*Показано трагічну долю відомого рослинника, селекціонера, професора Б. А. Паншина. Наведено аналіз науково-організаційної діяльності вченого як одного із засновників вітчизняної селекції та насінництва цукрових буряків, автора першої монографії та низки публікацій із сортівництва цієї культури.*

**Ключові слова:** професор Б. А. Паншин, сортівництво-насінове управління, сортівництво, селекція, насінництво, цукрові буряки.

В історії розвитку української науки є багато славетних постатей, багатогранна творчість яких сприяла її становленню й розвитку, успішному вирішенню прикладних галузевих і регіональних проблем, підготовці науково-педагогічних і господарських кадрів, розвитку культури в суспільстві. Діяльність деяких з них безпідставно забута або маловідома. У переліку таких імен слід назвати відомого рослинника, одного з фундаторів українського сортоведення цукрових буряків, автора першої монографії та низки публікацій з селекції та насінництва цієї культури професора Бориса Аркадійовича Паншина, трагічна доля якого переплелася з буремними подіями того часу.

Народився Борис Аркадійович у Києві в 1884 році. Рід Паншиних веде свій початок від кріпаків. Його дід, Іван Іванович, ставши вільним, зумів налагодити господарство й навіть розбагатіти. Батько – Аркадій Іванович – захопився наукою й зайнявся селекцією